

Muhasebe Eğitiminin Geleceğine Stratejik Bir Bakış

Ayşenur TARAKCIOĞLU ALTINAY
Yrd. Doç. Dr., Uşak Üniversitesi İİBF, İşletme Bölümü
aysenur.altinay@usak.edu.tr

Öz

Türkiye’de muhasebe eğitimi uzun yıllardır ortaöğretim düzeyinden başlayarak lisansüstü düzeye kadar devam edecek şekilde yürütülmektedir. Muhasebe eğitiminin her düzeyinde kişi farklı mesleki bilgi ve beceriler kazanmaktadır. Muhasebe meslek mensubu, Serbest Muhasebeci Mali Müşavir ruhsatı almış ve mesleğin gerektirdiği genel ve özel şartlara sahip kişilerden oluşmaktadır. Ancak, muhasebe bilgi sürecinde sadece Serbest Muhasebeci ve Mali Müşavirler yer almamaktadır. Ön muhasebe elemanı, ara eleman ve/veya yardımcı eleman olarak isimlendirilmiş çeşitli zamanlarda aynı işi yapan ancak farklı isimlerle anılan kişiler istihdam edilmektedir. Farklı eğitim alanlarında, farklı düzeylerde eğitim almış kişiler karşılıklı etkileşim içerisinde muhasebe bilgi sürecine dahil olabilmektedir. Bu durum muhasebe bilgi sürecinin aşamalarına da yansımaktadır. Uzun yıllardan beri muhasebe eğitimine yönelik olarak muhasebe eğitiminin karmaşık ve sürekli değişen iş ortamının gerektirdiği yetenek ve yeterlilikleri kazandırmada başarılı olamadığıdır eleştirisi sıkça dile getirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe Mesleği, Muhasebe Eğitimi, Stratejik Düşünme Yeteneği, Bilgi Toplumu

A Strategic Overview of the Future of Accounting Education

Abstract

Accounting education in Turkey are carried out so as to continue to postgraduate level for many years, starting from secondary level. All levels of professional accounting education is gaining different skills and knowledge. A professional accountant, Certified Public Accountant and received a license consists of people with general and special conditions required by the profession. However, only Public Accountants and Financial Advisors are not included in the process accounting information. Preliminary accounting staff, the intermediate and / or at various times been named as members help people who are called by different names but the same business who are employed. Different areas of education, trained at different levels in people who may be included in the accounting information process interaction. This is reflected in the accounting information process stage. Many years of experience in accounting education accounting for the complex and it's to be successful in bringing criticism requires the skills and competencies of the constantly changing business environment education is frequently expressed.

Keywords: Accounting Profession, Accounting Education, Strategic Thinking Skills, Knowledge Society

1. Giriş

Organizasyonlarda her iş, her ilişki, her iş yapma usulü, her süreç ve her prosedür sürekli olarak değişmek zorundadır. Organizasyon mensuplarının da böyle bir sürekli değişim içinde yaşamaya alışmaları gerekmektedir. Günümüz ekonomik koşullarında işletmelerin daima yeniliklerle daha fazla değer yaratan yeni uygulamalarla değişim içinde yaşamaları önemli bir husus haline gelmektedir (Koçel, 2010: 667-668). Sistem yaklaşımına göre, çevresinden bilgi, enerji, materyal alan, bu girdileri değişim sürecine tabi tutan ve değişik formlarda çıktılar haline getirerek çevresine yani diğer sistemlere gönderen, açık sistemler olarak nitelendirilebileceğimiz günümüz işletmeleri, çevrelerindeki değişimlere göre kendini ayarlayarak ve geri besleme sürecinden yararlanarak yaşamlarını sürdürebilirler (Arzova, 2009: 3). Aksi bir durumda kapalı bir sistemden söz edilebilir ve değişime direnen kapalı sistemler entropi eğilimi içinde olacaktır.

Günümüzde muhasebe bilgi sürecinden beklentiler dönüşmeye başlamış muhasebe meslek mensuplarının sadece bilgi üreten değil, bilgiyi kullanan ve yöneten kişiler olması beklenir hale gelmiştir. 1973 yılında gündeme gelen petrol kriziyle tetiklenen dünya ekonomik krizi, sanayi toplumu ve sanayi uygarlığının sonunu işaret ederken; krizden çıkış arayışı yeni bir uygarlık olan bilgi toplumunun oluşum ve alt yapısını verecek teknolojilerin devreye girmesine yol açmıştır. Günümüzün ekonomik, toplumsal yapı ve davranışlarını şekillendiren temel unsur ve değer bilgisidir. 21. yüzyıl iktisadında özellikle fizikteki gelişmelerden etkilenerek (kuantum, izafiyet ve kaos teorilerinin etkisiyle) sınırlı (kısmi) bilgiye sahip ya da belirsizlik altındaki karar birimlerinin ekonomik davranışlarına ilişkin yeni bilimsel yaklaşımlar ortaya atılmıştır (Erkan, 2009: 1-3).

1.1. Muhasebe Bilgi Sistemi

Muhasebe, işletmenin varlıklarında ve kaynaklarında değişim meydana getiren ve para ile ifade edilen olay ve işlemleri belirleyip doğruluğunu saptayarak kaydeden, sınıflandıran, mali raporlar halinde özetleyen, bu raporları analiz ederek yorumlayan, böylece işletme ile ilgili çeşitli kesimlere bilgi sağlayan bilim ve sanattır. Muhasebe, ekonomik kişiliklerde üretilen muhasebe bilgisinin kullanıcıları olan "iç kullanıcılara" ve "dış kullanıcılara" muhasebe bilgisi üretmektedir (Elitaş, 2012: 7). Muhasebe mesleği kayıt tutma ekseninden denetim eksenine kaymaya başlamıştır. Bu amaca hizmet edebilmek adına geleceğin muhasebe meslek mensuplarının ve onların eğitim sürecinde aktif rol oynayan her düzeydeki eğitimcilerin, Muhasebe ve Finansman Anabilim Dalı öğretim üyeleri ve öğretim yardımcılarının sahip olması gereken yetenekler ve yeterlilikler arasında "muhasebe teknik bilgisi"nin yanı sıra yaratıcı ve eleştirel düşünme, vizyon sahibi olma, problem çözme, analiz etme ve sistem dü- şüncesi gibi stratejik düşünme yeteneklerini içeren "teknik olmayan kişisel yetenekler" de ön plana çıkmakta ve büyük bir önem kazanmaktadır. Muhasebe eğitiminin ise

çağımıza ve geleceğe ilişkin beklentilere cevap verecek şekilde yeniden dizayn edilmesi gerekmektedir.

Bir işletmedeki hesap işlerinin, yaygın söyleyişle muhasebenin temel görevi, işletme içi ve işletme dışı değer hareketlerinin saptanması ve bunların yönetimin karar vermesine yönelik olarak anlamlı bir şekilde raporlanması yada diğer bir ifade ile anlaşılır bir şekilde ortaya konmasıdır (Arzova, 2009: 9). Sanayi toplumundan bilgi toplumuna geçişle birlikte bilgi ekonomisinin değişen öncelikleri, sanayi toplumunun statik koşullardaki kar maksimizasyonuna yönelik tercihin değişmesine ve çeşitlenmesine yol açmıştır (Erkan, 2009: 4). Bu gelişmelerle birlikte 1970'li yılların sonunda gündeme gelen küreselleşme olgusu, üretim faktörlerinin mobilitesindeki artış, yeni teknolojilerin getirdiği yapılanma; ekonomik alanda hız, verimlilik, kalite ve rekabet anlayışı ile dinamik koşullarda yaşanan değişim, güven sorunu ve değer yaratma ile ilgili değişim geçiren algı, ihtiyaç duyulan bilgiyi değiştirmiştir. Bu gelişmeler, ihtiyaç duyulan muhasebe bilgisinde de değişime yol açmıştır. Muhasebe bilgisinin muhasebe sisteminin bir çıktısı olması muhasebenin sistem yaklaşımı çerçevesinde yeniden ele alınmasını gerekli hale getirmiştir.

Sistemler, bir sonuç elde etmeye yarayan yöntemler düzeni veya belirli bir amaç için oluşturulan ve özel bilgi gerektiren kurumsallaşmış faaliyetler bütünüdür. Bilgi ise, herhangi bir konu hakkında açıklamalar sunan veriler bütünüdür. Bu verilerin belirli bir amaç doğrultusunda toplanması, depolanması ve işlenmesini sağlayan sistemler, bilgi sistemlerini oluşturmaktadır (Akyüz, Görmüş ve Bektaş, 2008). Bilgi, bugünün iş yaşamında, stratejik bir rekabet aracı niteliğindedir. Rekabetin son derece yoğun yaşandığı günümüz iş yaşamında işletmeler öne çıkabilmek amacıyla sahip oldukları kaynakları en etkin bir biçimde kullanma çabası içindedirler. Kaynakların etkin kullanımı noktasında ihtiyaç duyulan temel unsur bilgidir. Bilgiden ekonomik bir değer sağlama amacıyla özellikle gelişmiş ekonomiler bilgiyi işleme ve yönetme amacındadırlar. Bunu sağlayabilen ekonomilerin, işletmelerin, toplumların ve bireylerin refah seviyelerinde artışlar gözlemlenmektedir. 20. Yüzyılda bilgi, işletmeler için değerli bir sermaye unsuru haline gelmiştir. İşletmelerin sahip olduğu bu önemli sermaye değerinden fayda sağlayabilmeleri, belirli ilke ve kurallar etrafında bilgi üretimini ve sunumunu gerçekleştirebilmelerine bağlıdır. İşletmeler için bilgi işleme; "elde edilen verilerden yöneticiye yararlı raporlar ya da genel anlamda bilgiler oluşturabilmek için bir takım araçlar kullanılarak yapılan işlemlerdir" (Dinç ve Abdioğlu, 2009: 159-162).

Organizasyonun planlanmasına, gelişimine, operasyonel ve finansal durumunun iyileştirilmesine yönelik bilgi üretimini sağlayan muhasebe bilgi sistemi, organizasyon yöneticilerine yönelik olarak direkt bilgi sunumunda bulunmaktadır. Bu fonksiyonunun yanısıra muhasebe bilgi sistemi tarafından üretilen veriler, dış kullanıcılara da (devlet ve hissedarlar

gibi) rapor edilmektedir. Hem iç ve hem de dış kullanıcılar açısından işletme hakkındaki finansal bilginin öneminden dolayı, muhasebe bilgi sisteminde bilgi kalitesi büyük önem taşımaktadır. Özellikle şeffaf, hesap verebilir ve sorumluluk anlayışına dayalı finansal bilgi raporlarının düzenlenmesinde muhasebe bilgi sistemine önemli sorumluluklar düşmektedir. Muhasebe bilgi sistemi, işletmenin hedeflerine metodlu ve sistematik bir biçimde ulaşmasını sağlamaya yönelik olup, bilgi işleme sistemleri muhasebe bilgi sisteminin bel kemiğini oluşturmaktadır. Bilgi işleme sistemleri muhasebe bilgi sisteminin ayrıntılı tasarımını oluşturmada ve sistemi uygulamaya geçirmede rol oynamaktadırlar.

Bu aşamada gereken işlemlerin planlanmasından başlanarak alt sistemlerin tanımlanması, sistem için gereken bilgi işlem faaliyetlerinin belirlenmesi, sistemde kolaylık sağlayacak kodlama işlemlerinin yapılması, veri temellerinin ve sistemde işleme koyulacak belgelerin geliştirilmesi, sisteme uygun olan donanımın seçilmesi, işletmenin sistem için gerekli olan örgütsel yapının yenilenmesi ve sistemi anlatan, tanıtan ve ne işe yarayacağını gösteren dokümanların hazırlanması ile muhasebe bilgi sisteminin ayrıntılı tasarımı tamamlanmış olur. İşletmeler kendilerine uygun bir muhasebe bilgi sistemini oluştururken, sistem için gerekli aşamaları yerine getirmeleri gerekmektedir (Dinç ve Abdioğlu, 2009: 164). Sistem yaklaşımı herhangi bir kavramı, nesneyi veya olguyu bağlamındaki diğer öğelerle olan karmaşık ilişkisiyle bir bütün olarak ele almaktadır. Bu yönüyle sistemci düşünce ilişkisel ve karmaşık düşünceyi temele alan bütüncül bir bakış açısını gerektirmektedir. Bu bütüncül bakış açısı, bütünü ve öğeler arası ilişkileri anlamının gereğini ifade etmektedir. Dolayısıyla bütüncül yaklaşım, hayatın bir çok alanında (sağlık bilimleri, doğa bilimleri, sosyoloji, psikoloji, eğitim bilimleri) disiplinler arası çalışmaları da beraberinde getirerek uygulanmaya başlanmıştır. Bütüncül yaklaşım, sistem yaklaşımının “kontrol” yerine “anlamak” üzerine kurulu bir düşünce şekli olduğuna vurgu yapmaktadır. Ancak, eğitim programlarının bütüncül yaklaşımla tasarlanması, öğrencilerin de her zaman aynı çizgide bir düşünce tarzı geliştireceklerini garanti altına almamaktadır. Kuşkusuz uzmanlar program tasarlarken sistemin öğelerini ve öğeler arasındaki karmaşık ilişkileri (öğrenci nitelikleri, hedefler, konu nitelikleri, konu bölümlerinin aşamalı yapılandırılması, öğretim yöntemleri, değerlendirme vs.) hesaba katarlar. Ancak parçacıklar haline getirilerek öğrencilere sunulacak olan bilgiler ve nesnel ölçme araçları, öğrencilerde bütüncül ve ilişkisel düşünceyi geri plana iterken ezberci düşünceyi teşvik etmeye başlamaktadır (Şahin, 2007: 931).

1.2. Muhasebe Eğitimi

Ekonomik ilişkilerin her geçen gün daha da karmaşık bir hal aldığı 21. yüzyıl dünyasında muhasebe uygulamaları aynı zamanda eğitim ve öğretim boyutu ile de birçok bilimsel çalışma ve toplantılarda ele alınan önemli bir konu haline gelmiştir. Eğitim ve öğretim faaliyetleri sırasında verilen

bilgileri girdi olarak nitelendirildiğinde, bilgiyi alan kişilerin eğitim-öğretim süreci sonundaki bilgi donanımları da çıktı olarak ifade edebilir (Kutlu ve Öztürk, 2015: 1-3). Çıktının piyasa değeri ise, yararlılığı ile doğru orantılı olmaktadır. Kullanıcıların faydalanamayacağı bir bilgi aynı zamanda değerli de olmamaktadır. 2000’li yıllarda işletmelerin ve işletmenin finansal tablolarının kullanıcılarının daha geniş bir ifade ile işletmenin iç ve dış çevresinin ihtiyaç duyduğu faydalı bilginin üretilebilmesinde eğitim öğretim faaliyetleri sırasında kullanılan ve girdi olma özelliği taşıyan bilginin de önemi büyüktür. Günümüzde ihtiyaç duyulan bilgide yaşanan değişim bu bilginin üretilmesinde gerekli olan eğitimin de gelenksel bir bakıştan çağdaş bir bakışa yönlendirilmesini gerekli hale getirmektedir.

Muhasebe yıllar içerisinde hem ulusal sınırlarla çevrili hem de daha özellikli bir yapıya bürünmüştür. Muhasebenin tüm yönleri genişlemiştir. Finansal raporların denetimi, kamusal muhasebe sistemlerinin daha şeffaf olması gerekliliğini de beraberinde getirmiş dolayısıyla kamusal finansal raporların faydalanıcıları da farklılaşmıştır. Gün geçtikçe daha fazla tarafın şeffaflığı, denetlenebilirliği ve bilgi edinme hakkını ön plana çıkarması muhasebeden beklentileri dönüştürmüştür. Muhasebeden beklentilerin karşılanabilmesi için muhasebe eğitiminin de beklentileri karşılayacak şekilde yapılandırılması gerekmektedir (Bedfords, Knortz vd. , 2001: 172-173).

İşgücü piyasalarının beklentileri her geçen gün daha da karmaşıklaşırken tahmin edilemezlik de artmaktadır. İşgücü piyasaları yüksek seviyede eğitim almış işgücü talebinde bulunurken aynı zamanda karmaşıklık, tahmin edilemezlik ile entegrasyon kabiliyeti daha yüksek olan işgücüne ihtiyaç duymaktadır. Bu durum eğitimcilerin eğitim sürecini yeniden ele alarak yapılandırmasının gerekliliğini ortaya koymaktadır. Sürdürülebilirlik kavramının hızla yaygınlaşması, çevresel neden sonuç ilişkilerinin giderek önem kazanması, nüfus ile ilgili gelişmelere duyulan ilgi, kültürlerin içiçe geçmesi ve ticari ilişkilerin karmaşıklığı muhasebeden beklentileri değiştirmektedir (McGuigan ve Kern, 2016, 1-3). Dolayısıyla muhasebe eğitiminin sürdürülebilirlik, çevresel maliyetler, şeffaflık ve denetlenebilirlik ile ilgili ihtiyaçları cevaplandıracak şekilde stratejik düşünce temelinde yapılandırılması bir gereklilik halini almaktadır .

Ulusal muhasebe uygulamaları çok sayıda değişkenden etkilenmekle birlikte başlıca değişkenler hukuki sistem, vergi mevzuatı, sermaye sahiplerinin yapısı ve ulusal kültür olarak sayılabilir. Bu durum her ülkenin muhasebeyi algılayışında değişikliklere neden olmakla birlikte üretim faktörlerinden sermayenin mobilitesindeki artış ve dolayısıyla sermayenin uluslararasılaşması da muhasebe uygulamalarında ve finansal raporlamada uluslararası uygulamalar ile ulusal uygulamaların harmonizasyonunu gerekli hale getirmektedir. Tüm bu gelişmelerin sonucunda muhasebe eğitiminin gelişen ve değişen dünya konjonktürüne uygun bir bakış açısıyla yeniden yorumlanması ve muhasebe eğitiminin dününde ve bugününde

varolan olası yanlışların değerlendirilmesi yerinde olacaktır. Muhasebe eğitimi sürecinde etkili olan faktörlerin muhasebe eğitimi sürecinin çıktılarını önemli ölçüde etkilediği gerçeğinden hareketle, muhasebe eğitimi yeniden yorumlanırken ekonomik gelişmeler, teknolojik gelişmeler, yönetim faktörü, öğretici faktörü ve öğrenci faktörünün yeniden ele alınması gerekmektedir.

Sonuç

Muhasebe bilgi sisteminin işlevini yerine getirebilmesi için sisteme işlerlik kazandıran öğeler; personel ve haberleşme araçlarından oluşmaktadır. Muhasebe bilgi sisteminin bir ögesi olarak personel; verileri bilgi işlem eylemleri ile işleme tabi tutan ve sonuçta gerekli bilgilere dönüştüren, muhasebe bilgi sistemine düşen görevleri yerine getiren, konuyu bilen ve sistemi çalıştıran kişilerdir. Bu çalışmada, tüm dünyada yaşanan değişimler ve dönüşümlerin ışığında muhasebe mesleğinden beklentiler ve muhasebe mesleğine giden yolda tamamlanması gereken muhasebe eğitimi süreci stratejik bir bakış açısıyla ele alınması yerinde olacaktır. Günümüzün karmaşık ve dinamik ortamlarında çalışan muhasebe meslek mensuplarının, karşılaştıkları sorunları çözme ve rasyonel kararlar alabilmeleri için mesleki bilgi ve becerilerinin stratejik bir bakış açısıyla değerlendirilerek yürütülmesi yerinde olacaktır. Muhasebe eğitiminin son yıllarda artarak önem kazanan denetim boyutunu da içine alacak şekilde stratejik düşünce ile ele alınması, muhasebe meslek mensuplarının sürekli değişen iş ortamındaki karmaşıklıkları ve değişiklikleri anlama, işleri ve işletmeleri ile ilgili fırsatları ve zorlukları tanıma, tahmin etme, değişiklikleri yönetme, değişikliklere cevap verme ve adapte olmalarını sağlayan bir düşünce yapısı oluşturmalarına olanak sağlayacaktır. Muhasebe meslek mensuplarına, muhasebe eğitimcilerine, muhasebe-finance anabilim dalı öğretim üyelerine ve öğretim elemanlarına kazandırılacak stratejik bakış açısı, yaratıcı, kritik ve analitik düşünme becerisinin kazandırılması anlamına gelmektedir. Stratejik düşünme yeteneği doğru kullanıldığında, olayların birbiriyle olan ilişkileri anlaşılacak ve sistemi bir bütün olarak görmek mümkün olacaktır.

Kaynakça

Akyüz, Y., Görmüş, A.Ş., ve Bektaş, Ç. (2008) Bilgi toplumuna geçiş sürecinde bilginin artan ekonomik değeri ve işletmeler üzerindeki etkileri. <http://www.paribus.tr.googlepages.com/akyuz2.doc>, 17.01.2008, 1-10

Arzova, B. (2009), Muhasebe Teorisi, Türkmen Kitabevi.

Bedford, N., Knortz, H., Bathholomew, E.E. Vd, (2001), Future Accounting Education: Preparing for the Expanding Profession, Special Reports.

- Dinç, E. ve Abdioğlu, H. (2009), İşletmelerde Kurumsal Yönetim Anlayışı ve Muhasebe Bilgi Sistemi İlişkisi: İMKB-100 Şirketleri Üzerine Ampirik Bir Araştırma, Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, C: 12, S: 21, ss. 157-184.
- Elitaş, C. (2012), Muhasebe Uygulamaları Açısından TMS TFRS'ye Geçiş Rehberi, Gazi Kitabevi.
- Erkan, H. (2009), Türkiye'nin Stratejik Önceliği: AB Ya da Bilgi Toplumu, Stratejik Araştırmalar Dergisi, Sayı: 13, 1-20.
- Karğın, M., Aktaş, R. ve Karğın, S. (2012), Geleceğin Muhasebecilerinin Stratejik Düşünme Yeteneklerinin Ölçümü ve Değerlendirilmesi, Muhasebe ve DEnetime Bakış Dergisi, Kasım 2012, ss. 107- 134.
- Koçel, T. (2011), İşletme Yöneticiliği, Beta Basım A.Ş.
- Kutlu, H.A., ve Öztürk, S. (2015), Muhasebe Eğitiminde „Alternatif Ölçme ve Değerlendirme Yöntemleri” Üzerine Görüşler, Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies, V:1, I:4, ss:1-22.
- McGuigan, N. (2016), CreActive Accounting Education: Visioning Future-Oriented Accounting Programs Through a Reflective Unlearning of Current Practice, Journal of University Teaching E-Learning Practice V: 13, I: 2, 1-23.
- Şahin, A. (2007), Eğitim Programlarının Demokratikleşmesine Vurulan Bir Kelepçe Olarak Sistem Yaklaşımı: Ne İçin ve Kim İçin Sistem Yaklaşımı?, Kuram ve Uygulama Bakımından Eğitim Bilimleri, 7(2), Mayıs Sayısı, ss. 929- 1055.

